

पुमान् अविद्यायामंतःकरणे वाचि च विबो जीवः अपुमान्वियदादिः त्रैलोक्यं त्रीणि आत्मनो लिङ्गानि गमकानि प्रमातृप्रमाणप्रमेयानि एतैर्हिलिङ्गैरेतेषां साधकाश्चिदात्मागम्यते स्वार्थेऽप्यञ्ज पुमानपुमानिति आ
 भासोपाध्योः पृथग्ग्रहणं त्रैलोक्ये तु तयोर्विशिष्टं विवक्षितं तथा हि अंतःकरणविशिष्टं आभासचैतन्यं प्रमाता अंतःकरणवृत्तिविशिष्टं प्रमाणं घटाद्यवच्छिन्नं प्रमेयमिति प्रसिद्धं ननु प्रमातृयोग्यतया घट एव प्रमेयं
 ननु घटावच्छिन्नमाभासचैतन्यं घटज्ञानाख्यं सत्यं प्रमाकरणप्रमाणस्य हि फलं प्रमेयं तच्चोक्तविधा प्रमेयं तत्संबंधानुघटादिरपि प्रमेयं अतो मुख्यं प्रमेयं चैतन्यमेव अज्ञानेन तस्यैवावृतत्वात् जडघटादौ आवरण
 कृत्याभावाच्च घटाद्यनुभवस्यैव हि पुरुषार्थत्वमतस्तस्यैवावृतत्वमनावृतत्वावाच्यं न घटादेरित्यास्तां तावत् लिङ्गानां प्रमात्रादीनां प्राकृतत्वेऽपि लिङ्गीन प्राकृत इत्याह न वेति लिङ्गीपुमानिति अपुमानिति वानाभि
 धीयत इति योजना जीवजगतोरन्य इत्यर्थः ॥ २५ ॥ ननु संबंधाभावे प्रकृतिपुरुषयोः कथं लिङ्गलिङ्गिभाव इत्याशंक्याह अलिङ्गं पुरुषं प्राप्य सा प्रकृतिरात्मजैर्लिंगैर्महदादिभिः का
 र्थैर्मैकैरुपालभ्यति उपलभ्यते अमूर्तयः कृतवो यथा फलादिव तद्वच्चैतन्यप्रकाशितैर्महदादिभिस्तत्कारणभूता प्रकृतिरनुमीयते आलोकप्रकाशितैः पुण्यादिभिर्कृतव इवेत्यर्थः अलिङ्गेति पाठे स्पष्टोऽर्थः ॥ २६ ॥

पुमांश्चैवापुमांश्चैव त्रैलोक्यं प्राकृतं स्मृतं ॥ नवापुमान्पुमांश्चैव सलिङ्गीत्यभिधीयते ॥ २५ ॥ अलिङ्गात्प्रकृतिर्लिंगैरुपालभ्यति सात्मजैः ॥ यथापुष्पफलैर्नित्य
 स्मृतवो मूर्तयस्तथा ॥ २६ ॥ एवमप्यनुमानेन तद्व्यालिङ्गमुपलभ्यते ॥ पंचविंशतिमस्तातलिङ्गेषु नियतात्मकः ॥ २७ ॥ अनादिनिधनो नंतः सर्वदर्शी निरामयः ॥
 केवलं त्वं भिमानित्वा दुर्गेषु गुण उच्यते ॥ २८ ॥

यथा प्रकृतितत्कार्ययोर्लिंगिलिङ्गभाव एवमात्मानात्मनोरपीत्याह एवमिति दृश्यप्रकाशनेन दृग्मात्मापि सूयवद्दृश्यादन्यो नुमेय इत्यर्थः अलिङ्गं शुद्धचिन्मात्रं लिङ्गीत्यर्थः तदेव पंचविंशतितमः तकारलोपआर्षः लि
 ङ्गेषु नियतात्मक इति लिङ्गलिङ्गिनो व्याप्तिर्दिशिता ननु शब्दांतरेण जडाजडयोरयं विषयविषयिभाव संबंध एवोक्तः न यो हि विषयीसविषयस्य शुभाशुभत्वाभ्यां हर्षविषादादिविकारवान्भवति न तु लिङ्गी न स्यालो
 कः प्रकाश्याभ्यां मेध्यामेध्यवस्तुभ्यां विक्रियत इति तयोर्महान् भेद इति भावः ॥ २७ ॥ अनादीत्यनेन अलिङ्गस्य प्रकाशस्य तात्किं काद्याभिमतमनित्यत्वं निरस्तं घटज्ञानं जातं पटज्ञानं नष्टमित्यनुभवस्य वृत्तिविषय
 त्वात् अतएव मनो वृत्तिषु न्हीर्धीर्भीरित्येतत्सर्वमन एवेति धीशब्दितं वृत्तिज्ञानमपि पठ्यते कालापारिच्छेदमुक्त्वा देशापरिच्छेदमाहानंत इति प्रकाशत्वादेव सर्वदर्शी निरामय इति स्वगतपरिच्छेदं गुणगुणिभावादिह
 पंष्यावर्तयति कथं तर्ह्यस्य गुणसंबंध इत्यत आह केवलमिति वास्तवस्याभिमाननिमित्तस्याभावेऽपि शुक्तिरजते ममेदं रजतमित्यभिमानवत्तु गणेषु देहाद्याकारेषु अहमिदं देहादीत्याभिमानित्वादयुगलः देहादिसं
 घात एवालेत्युच्यते एतेन लिङ्गलिङ्गिनोः संबंधः केवलमाध्यासिक इति सिद्धं ॥ २८ ॥